

EUSKARA ETA LITERATURA ETA GAZTELANIA ETA LITERATURA

EAEko eskola-instituzioaren lehentasunezko helburuetako bat ikasle elebidunak lortzea da, bi hizkuntza koofizialetan. Helburu hori lortzeko, eskolak euskararen erabilera sustatu behar du komunikazio-hizkuntza eta hezkuntza-jardueraren ardatz egituratzailea den aldetik, eta haren normalizazioa bultzatu behar du, presentzia sozial zuzena lortzeko. Gainera, euskara euskal kulturaren ezaugarri bereizgarri nagusia denez gero, ezin da bere kultura-testuingurutik kanpo garatu eta ikasi. Izan ere, kulturek gizarte-loturak sortzeko ahalmena dute, eta haien askotariko adierazpenak komunitateen kohesioa bultzatzen duten ezaugarri bereizgarriak dira.

Euskara eta Literatura eta Gaztelania eta Literatura curriculum bateratua ikasle guztiei EAEko bi hizkuntza koofizialak menderatzeko aukera eta haien erabilera egokia eta eraginkorra bermatzeko diseinatu da. Bi irakasgaiak curriculum bakarrean bateratzearen eta programazio adostu bat lantzearen ondorioz, hizkuntza-ikaskuntzak emankorrangoak izango dira bi hizkuntzetan. Etapa honetan, gainera, beharrezkoa izango da ikasleek ikastetxeko beste hizkuntzetan (atzerriko lehen edo bigarren hizkuntzan eta/edo hizkuntza klasikoetan) egiten dituzten ikaskuntzen transferentzia sustatzea eta hizkuntzen arteko gogoeta bultzatzea, ikasleek konpetentzia eleaniztuna ahalik eta gehien gara dezaten.

Bi irakasgai horiek, hizkuntzen erabileraren, haiei buruzko gogoetaren eta literaturaren ikaskuntza eta gozamenaren bidez, XXI. mendeko herritarrak prestatzen laguntzen dute. Herritar horiek osatuko duten gizarteak pertsona kultuak, kritikoak eta ongi informatuak beharko ditu, hitzak eraginkortasunez eta etikoki erabiltzeko gai izango direnak, desberdintasunak errespetatuko dituztenak, herritartasun digital aktiboa eta segurua gauzatzeko trebeak, informazioa eskuratzeko, informazio hori ezagutza bihurtzeko, beren kabuz ikasteko eta taldean egiteko gaitasuna izango dutenak, sortzaileak eta ekintzaileak, eta garapen iraunkorarekin, arte- eta kultura-ondarearen zaintzarekin eta bizikidetzak baketsu, berdintasunezko eta demokratikoarekin konprometituak. Hortaz, irakasgaiak lagungarria izango da Batxilergoaren amaieran funtsezko konpetentziak garatzeko eta eskuratzeko. Gainera, hizkuntza- eta literatura-hezkuntzak gazteen heldutasun pertsonala eta intelektuala lortzen eta goi-mailako prestakuntzara eta lanbide-etorkizunera trebetasunez iristen laguntzen du.

Hizkuntza-irakasgaien komunikazio-izaera eta izaera instrumentala dela eta, nabaria da gainerako irakasgaietara egiten dien ekarpena. Hizkuntza erabiltzen ikastea problemak aztertzen eta ebazten, planak egiten, erabaki-prozesuei ekiten eta komunikazio-egoera bakoitzeko estrategia egokiak erabiltzen ikastea ere bada. Ikasleek, edukiez gain, ezagutza-esparru bakoitzaren berezko adierazpen motak ikasi behar dituzte. Beraz, hizkuntza-irakasgaiak garatzeak gainerako irakasgaiak garatzen laguntzen du, eta alderantziz. Edukia eta hizkuntza integratu egin behar dira, eta, ildo horretan, ikaskuntza-egoeren bidez planteatutako diziplinarteko lana ezinbestekoa da ikasleek irakasgai bakoitzaren berezko diskurtso-generoak barneratzeko eta XXI. mendeko gizartearen erronkak islatuko dituzten beste batzuk kritikoki aztertzeko. Horri dagokionez,

eskolako liburutegia funtsezkoa da kultura-, ikerketa- eta ikaskuntza-espazio gisa eta baliabideen, prestakuntzaren eta koordinazioaren gune gisa.

Euskara eta Literatura eta Gaztelania eta Literatura curriculumaren ardatza hamar kompetentzia espezifiko osatuta dago. Lehenak munduko hizkuntza- eta dialekto-aniztasunaren ezagutzan eta hari buruzko gogoetan sakontzen du elebitasun asimetrico bat duen EAEko testuinguru eleaniztun konplexu bereizgarrian oinarrituta, aniztasun horrekiko –oro har– eta euskararen normalizazio-prozesuarekiko –bereziki– estimazio-jarrerak bultzatzeko, hizkuntza-aurreiritziei eta hizkuntza-estereotipoei aurre egiteko eta hizkuntzen arteko gogoeta sustatzeko. Bigarren eta hirugarren kompetentzia espezifikoak ahozko komunikazioari lotuta daude. Ildo horretan, EAEko egoera soziolinguistikoa dela eta, beharrezkoa da euskarazko ahozko komunikazioa sustatzea, euskararen gizarte-erabilerari laguntzeko eta normalizazio-prozesua bultzatzeko. Laugarren kompetentzia espezifikoak irakurmenari lotuta dago, bosgarrena idazmenari, eta seigarrena informazio-alfabetatzeari. Zazpigarren eta zortzigarren kompetentzia espezifikoetan, literatura-irakurketa lantzen da, autonomia zein gidatua. Bederatzigarrenak, berriz, hizkuntzari eta haren erabilerei buruzko gogoeta du ardatz, eta hamargarrena, azkenik, komunikazioaren etikari lotuta dago eta guztien zeharkakoa da.

Oinarritzko jakintzak lau multzotan antolatuta daude:

- *Hizkuntzak eta hiztunak*: hizkuntza-aniztasunaren ezagutzan sakontzen du, kontaktuan dauden hizkuntzen artean gertatzen diren fenomenoak eta dialekto, soziolekto eta erregistroen arteko desberdintasunak azpimarratuz, hizkuntza-aurreiritziei eta hizkuntza-estereotipoei behar bezala argudiatuta aurre egiteko.
- *Komunikazioa*: ahozko eta idatzizko komunikazioan eta informazio-alfabetatzean eta alfabetatze mediatikoan inplikaturako jakintzak biltzen ditu, eta testuak (akademikoak eta komunikabideetakoak funtsean) sortu, jaso eta kritikoki aztertzeko zereginen inguruan egituratzen ditu.
- *Literatura-hezkuntza*: irakurtzeko ohitura indartzeko, irakurketa-identitatea osatzeko, literatura-testuen interpretaziorako trebetasunak garatzeko, testu horiei buruzko balorazio argudiatuak adierazteko eta euskarazko eta gaztelaniazko literaturako obra garrantzitsu batzuk sakonean irakurtzearen bidez testuen bilakaera, konfigurazioa eta haien arteko erlazioa ezagutzeko beharrezkoak diren jakintzak eta esperientziak biltzen ditu.
- *Hizkuntzari buruzko gogoeta*: gramatikaren ikaskuntza sistematikoan sakontzen du ikerketa-prozesuen bidez, eta lotura bat ezartzen du ezagutza gramatikal esplizituaren eta hizkuntzaren erabileraren artean, gogoeta egitearen eta ondorioak metahizkuntza egokiarekin komunikatzearen bidez.

Aurreko etaparekiko sakontzea honako hauetan oinarritzen da: errealitatea aztertzeko kontzientzia teoriko eta metodologiko handiagoa, ezagutza multzo handiagoaren mobilizazioa, testuen, beharrezkoak diren ekoizpen- edo interpretazio-trebetasunen eta erabilerei buruzko gogoetarako beharrezkoa den metahizkuntzaren konplexutasunaren gradazioa, eta ikasleei emandako autonomia-maila handiagoa. Hori dela eta, oinarritzko jakintzak eta ebaluazio-irizpideak etapa honetako bi maileri dagozkie, Euskara eta Literatura I eta Gaztelania eta Literatura I, eta Euskara eta Literatura II eta Gaztelania eta Literatura II irakasgaien berezkoak salbuetsita.

Azkenik, eskola-testuinguruaren hizkuntza-aniztasuna, ikasle elebidunak lortzeko helburua eta hezkuntza eleaniztunaren beharra direla eta, hizkuntzen tratamendu bateratua ezinbestekoa da hizkuntzen arteko gogoeta sustatzeko eta askotan bi hizkuntza edo gehiago aldi berean erabiltzea eskatzen duten gizarte-erabilera errealetara hurbiltzeko.

KONPETENTZIA ESPEZIFIKOAK

1. Munduko hizkuntza-aniztasuna azaltzea eta balioestea, EAEko eta inguruneke errealtate elebidun eta eleaniztunaren ezagutzatik, euskararen eta gaztelaniaren dialekto-aberastasunaren ezagutzatik eta hizkuntzen arteko kontaktuari lotutako fenomenoari buruzko gogoetatik abiatuz, hizkuntzen arteko gogoeta bultzatzeko, hizkuntza-estereotipoak eta hizkuntza-aurreiritziak ezeztatzeko, aniztasun hori kultura-ondarearen iturri gisa baloratzeko eta euskararen erabilerarekiko portaera asertiboak sustatzeko.

Hizkuntza-aniztasuna egungo munduaren funtsezko ezaugarri bat da. Errealtate horri gehitu behar zaio eskola-hizkuntzaz bestelako hizkuntza edo dialekto desberdinetan hitz egiten duten gazteak ere baditugula gure ikasgeletan. Euskal eskolak, elebitasuna bermatzeko erronkari aurre egiteaz gain, pertsona eleaniztunak lortu behar ditu. Sistema eleaniztun horrek euskara du ardatz, gaur egun bi hizkuntza ofizialen artean dagoen desoreka (euskararen aurkakoa) gainditzeko eta bi hizkuntzen arteko gizarte-berdintasuna eta ikasleen aukeraber-berdintasuna sustatzeko. Horregatik, eta eskola euskararen eta hizkuntza horri lotutako kulturaren funtsezko gunea izan dadin, koherentziaz jardun behar dute hezkuntza-prozesuan parte hartzen duten eragile guztiek, eta euskararen ohiko erabilera normalizatua ziurtatu behar da esparru formalean eta informalean, barneko zein kanpoko jardueretan eta, oro har, eskola-jarduketetan. Hizkuntza-eskolek hizkuntza-aniztasun hori baliatu behar dute aniztasun horren ondoriozko kultura-esanahiak baloratzeko, hizkuntza-aurreiritziak saihesteko eta hizkuntzen eta haien aldaeren funtzionamenduaren ezagutzan sakontzeko. Era horretan, hizkuntzen arteko gogoeta eta beste hizkuntza batzuetako hiztunekiko komunikazioa erraztuko da. Konpetentzia honen garapena, beraz, ez da mugatzen gure inguruko hizkuntzak eta dialektoak mapa batean kokatzera eta aniztasunaren arrazoi historikoak ikaskuntzaren azken helburu gisa ikastera. Aitzitik, hurbilketa hori hizkuntza- eta dialekto-aniztasuna islatuko duten izaera sozial eta kulturalako ahozko testuei, idatzizkoei eta multimodalei buruzko azterketaren eta elkarrizketaren bidez egin behar da. Irakasgai hauen ikaskuntzaren xede diren hizkuntzen kasuan, ikasleek honako hauek ezagutu eta baloratu behar dituzte: euskararen milaka urteko historia, euskarak kultura-ondareari egindako ekarpena, euskararen aniztasuna, erakundeek eta kolektiboek hizkuntzaren batasuna sustatzeko, euskalkietako hiztunen arteko komunikazioa errazteko eta euskararen iraupena zaintzeko egindako ahaleginak euskara *batua* sortzearen bidez, eta hizkuntzaren egungo egoera soziolinguistikoa. Ikasleek, gainera, euskara erabiltzeko jarrera proaktiboa agertu behar dute, gure erkidegoko kultura-ondarea zaintzen laguntzeko. Gaztelania, bestalde, hizkuntza unibertsala eta polizentrikoa da, eta oso dialekto-aniztasun handia du. Heterogeneotasuna, beraz, bi hizkuntzen ezaugarria da. Hala ere,

aldaera geografikoetako ezein ez da hartu behar bestea baino hobetzat, bakoitzak bere arau kultura baitu.

Ikasleek, gainera, hizkuntzen aniztasun geografikoari lotutako ezaugarriak eta soziolektuari edo hiztun batek komunikazio-egoera desberdinetara egokitzeko erabiltzen dituen erregistroei lotutako beste ezaugarri batzuk bereizten ikasi behar dute.

Azkenik, ikaskuntza hori guztia hizkuntzen arteko kontaktuaren esparruan gertatzen diren fenomenoek eta hizkuntza-bizikidetzako ereduak horren inguruan izan ditzaketan ondorioen ulermen kritikoan oinarritu dadin bultzatu behar da. Horren guztiaren azken helburua herritartasun sentsibilizatua, informatua eta hizkuntza-eskubide indibidual eta kolektiboekin eta hizkuntza gutxituen defentsarekin konprometitua sustatzea izango da.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore operatibo hauekin lotzen da: HKK1, HKK5, KE2, KE3, HK1, HK2, HK3, KAKK1, KAKK2.

2. Ahozko testuak eta testu multimodalak ulertzea eta interpretatzea, testu akademikoak eta komunikabideetakoak bereziki kontuan hartuz, zentzu orokorra eta informaziorik garrantzitsuena jasoz, igorlearen ikuspuntua eta asmoa identifikatuz eta testu horien fidagarritasuna, forma eta edukia baloratuz, ezagutza eraikitzeke, iritzia osatzeko eta gozamen- eta aisia-aukerak zabaltzeko.

Ahozko ulermenerako estrategiak garatzeak komunikazioa asmoak interpretatzeko etengabeko prozesutzat hartzea dakar. Prozesu horretan, solaskideen arteko ezagutza partekatuak eta testuaren esanahiaz haratago joateko eta haren zentzua interpretatzeko aukera ematen duten testuinguru-elementu eta elementu kotestual guztiek esku hartzen dute. Ahozko mezuak ulertu eta interpretatzeko irakatsi eta ikasi beharreko trebetasun espezifikoak behar dira, oinarritzkoenekin hasi (edukia aurreratzea, informazio garrantzitsua helburuaren beraren arabera gordetzea, gertakariak eta iritzia bereiztea edo diskurtsoaren zentzu orokorra eta zatien arteko erlazioa ulertzea) eta aurreratuenekin amaitzeraino (igorlearen asmoa identifikatzea, prozedura erretorikoak aztertzea, gezurrezko argudioak detektatzea edo testuaren fidagarritasuna, forma eta edukia baloratzea, besteak beste).

Etaparen honetan, espezializazio-maila handiagoko testu akademikoak eta komunikabideetakoak erabiltzen dira ahozko ulermenerako estrategiak garatzeko. Horretarako, beharrezkoa da diskurtso-genero berrietara hurbiltzea, alde aurreko ezagutzen eta testua ulertzeko behar diren arteko aldea desagerraraztea ahalbidetuko duten estrategiak zabaltzea, eta teknizismo, mailegu eta erdarakada ugariz osatutako lexikoarekin ohitzea. Garrantzi sozial eta zientifikoko eta euskal kultura-ondarearen inguruko gaiei lotuta dauden ahozko diskurtsoak presentzialki edo kanal digitalen bitartez txertatzea funtsezkoa da ikasleak bizitza sozialean aktiboki parte hartzeko zein ondorengo garapen akademiko eta profesionalerako prestatzeko.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore operatibo hauekin lotzen da: HKK2, KE2, STEM4, KD2, KD3, KPSII4, HK3.

3. Ahozko testuak eta testu multimodalak zehaztasun, jariakortasun, koherentzia, kohesio eta erregistro egokiarekin sortzea, testu akademikoei lehentasun berezia emanez eta diskurtso-genero desberdinen berezko konbentzioak kontuan hartuz, eta ahozko interakzioetan errespetuz eta kooperazioan parte hartzea, ezagutza eraiki eta lotura pertsonalak ezartzeko zein gizarte-testuinguru desberdinetan era aktibo eta informatuan esku hartzeko.

Etapan honetan, arreta berezia jarriko zaie solaskideen artean distantzia soziala handiagoa den egoera publikoei. Egoera horietan, hizkuntza-erabilera landuagoak, erregistro formalak eta hitzik gabeko komunikazioarekin zerikusia duen guztiaren kontrol kontzientea behar dira. Ahozko ekoizpen formalari lotutako trebetasunak, testuinguru analogikoetan zein digitaletan, funtsezkoak izango dira ondorengo garapen akademiko eta profesionalerako. Beharrezkoa izango da diskurtso-genero espezifikoaren gakoak ezagutzea eta ikasleei herritarrentzat, zientifikoki edo kulturalki garrantzitsuak diren edota curriculum-erabilerak lotuta dauden gaien buruzko ahozko ekoizpenak aldizka egitea ahalbidetuko dieten ikaskuntza-egoerak proposatzea. Sekuentzia didaktiko horiek modu errekurtsiboan eta elkarlanean erantzun behar dituzten prozesuaren hurrengo faseei (plangintza, ekoizpena, saiakuntza eta berrikuspena), azken produktura iritsi arte.

Ahozko interakzioetan hizkuntza-kontzientzia handiagoa izatea ezinbesteko baldintza da gizarte demokratikoetan modu aktibo, konprometitu eta etikoan parte hartzeko. Ahozko erabilerak komunikazio-xedera egokitzea eta solaskidearengan dituzten ondorioak neurtzea funtsezkoa da elkarrekiko errespetuan eta zaintzan oinarrituta egongo den eta erabilera diskriminatzaileak eta sexistak saihestuko dituen komunikazio eraginkor baterako. Hizkuntza-erabilerak gizarte- edo hezkuntza-esparruen berezko testuinguruak (parte-hartzean oinarritutakoak) ahalbidetu behar dituzte, ikasleek hitza hartu ahal izan dezaten eta entzute aktiboko, elkarriketa-kooperazioko eta hizkuntza-adeitasuneko estrategiak garatu ahal izan ditzaten. Ildo horretan, ezin dugu ahaztu euskararen komunikazio-izaera, eta, beraz, konpetentzia espezifiko honen garapena bereziki garrantzitsua da Euskara eta Literatura irakasgaietan, irakasgai bera eta ikasleen gainerako irakasgaiak behar bezala ikasteko. Euskal eskolak, gainera, euskarak gizartearen presentzia txikiagoa konpentsatzen saiatu beharko du, eta haren erabilera bultzatuko du hainbat testuingurutan. Informazioaren eta komunikazioaren teknologiek formatu berriak eskaintzen dituzte ahozko komunikazio multimodal, sinkrono edo asinkronorako, eta ikasleen ahozko ekoizpenak erregistratzea ahalbidetzen dute, testuinguru errealean zabaltzeko eta, geroago, aztertu, berrikusi eta ebaluatzeko (autoebaluazioa eta koebaluazioa).

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore operatibo hauekin lotzen da: HKK1, HKK3, HKK5, KE2, STEM4, KD2, KD3, KPSII5, HK2, EK3.

4. Idatzizko testuak zentzu kritikoarekin eta hainbat irakurketa-xederekin ulertzea, interpretatzea eta baloratzea, testu akademikoei eta komunikabideetakoari arreta berezia eskainiz, zentzu orokorra eta ideia

nagusiak eta bigarren mailakoak ezagutuz, informazio esplizitua txertatuz eta beharrezkoak diren inferentziak eginez, igorlearen asmoa identifikatuz, edukiari eta formari buruzko gogoeta eginez eta kalitatea eta fidagarritasuna ebaluatuz, ezagutza eraikitzeke eta askotariko komunikazio-beharrei eta komunikazio-interesei erantzuteko.

Etapan honetan, espezializazio-maila handiko testu akademikoak eta garrantzi sozial, zientifiko eta kultureko gaiak lantzen dituzten komunikabideetako testuak erabiliko dira irakurmenerako estrategiak garatzeko. Testu akademikoak irakurri eta interpretatzeko, beharrezkoa da diskurtso-genero berrietara hurbiltzea, alde aurreko ezagutzen eta testuak ematen dituen arteko distantzia desagerraraztea ahalbidetuko duten estrategiak zabaltzea, eta askotan teknika den eta mailegu eta erdarakada ugariz osatuta dagoen lexikoarekin ohitzea.

Bestalde, kazetaritza-testuak irakurri, interpretatu eta baloratzeko, testu horiei zentzia ematea eta alborapen ideologikoak detektatzea ahalbidetzen duten testuinguru-gakoak ezagutu behar dira. Horrela egin ezean, irakurlea esandakoaren hitzez hitzeko interpretaziora mugatuta geratuko da, eta ez da gai izango ironiak, zeharkako aipamenak edo zentzu bikoitzak hautemateko edo egilearen komunikazio-asmoa neurtzeko. Hortaz, Batxilergoan irakurtzeko konpetentzia garatzeko, beharrezkoa da irakurtzeko motibazioa, konpromisoa eta jardunbideak azpimarratzea eta irakurtzeko ekintzaren aurretik, bitartean eta ondoren zabaldu behar diren estrategiak ezagutu eta erabiltzea, askotariko iturriak erabiltzeko arintasunaren garapena bereziki kontuan hartuz, testu jakin baterako beharrezkoak diren alde aurreko ezagutzarik eza konpentsatu ahal izateko eta fidagarritasuna bermatu edota iturrien helburua argitu ahal izateko.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore operatibo hauekin lotzen da: HKK2, HKK3, HKK5, KE2, STEM4, KD1, KPSII4, HK3.

5. Testu idatzi eta multimodal koherenteak, kohesionatuak, egokiak eta zuzenak sortzea, esparru akademikoko diskurtso-generoak bereziki kontuan hartuz, ezagutza eraikitzeke eta komunikazio-eskari zehatzei erantzun informatua, eraginkorra eta sormenezkoa emateko.

Gaur egun, idazten jakiteak euskarri eta formatu desberdinetan idazten jakitea esan nahi du (euskarri eta formatu horietako asko hipertestualak eta multimodalak dira), eta erabilera-esparruen (diskurtso-generoen) berezko idatzizko komunikazio-jardunak gauzatzeko «moldeak» ezagutu eta eskuratu behar dira. Batxilergoan, bereziki garrantzitsuak dira genero akademikoak (mintzaldiak, saiakerak, txostenak edo iruzkin kritikoak, besteak beste), hainbat ikuspegi, jakintza-alor edo diziplina bateratu behar baitira. Ikasleek, beraz, trebetasunez erabili behar dute informazioaren eta iritziaren txandakatzea (kontsultatutako iturriak kontsignatuz), eta azalpen-argitasun egokia agertzen saiatu behar dute, nolabaiteko estilo-bokazioarekin. Ikasleek, azken batean,

zentzuen eraikuntza kolektiboaren parte izateak dakarren erantzukizunaz jabetu behar dute, ikuspuntu kultural eta etikotik abiatuta.

Idatzizko testu baten konposizioak (bakarka edo modu kolaboratiboan egindakoa) erregistroaren koherentzia, kohesioa eta egokitasuna zein zehaztasun lexikoa eta zuzentasun gramatikala eta ortografikoa hartu behar ditu kontuan. Halaber, diskurtsoaren hizkerari eta pertsonak (igorlea eta hartzaileak) diskurtsoan txertatzeko moduari buruzko erabakiak hartu beharko dira. Gainera, funtsezkoa da hizkuntzari eta estiloari arreta jartzea. Hortaz, hizkuntzaren funtzionamenduari buruzko gogoeta esplizitua eta erabilera testualetan duen proiektzioa bereizezinak dira. Hori dela eta, idazten irakatsi eta ikasteko prozesuaren barruan, arretaz eta modu jarraituan esku hartu behar da ikasgelan, eta ekoizpenak etengabe berrikusi behar dira ebaluazio eta koebaluazioko tresnen bidez.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore operatibo hauekin lotzen da: HKK1, HKK3, HKK5, STEM4, DK1, DK2, DK3, PSIIK5, HK2, EKK3.

6. Hainbat iturritako informazioa hautatzea eta egiaztatzea, haren fidagarritasuna eta egokitasuna irakurketa-helburuen arabera ebaluatuz eta manipulazio- eta desinformazio-arriskuak saihestuz, eta informazio hori integratzea eta ezagutza bihurtzea komunikatu ahal izateko, ikuspuntu kritiko eta pertsonala eta, aldi berean, jabetza intelektualarekin errespetatuko duena agertuz, bereziki curriculumeko gaiei edota irakurritako literatura-obrei lotutakoei buruzko ikerketa-lanen esparruan.

Informazioaren ekoizpena, ugaritzea eta banaketa egungo gizarteak eratzten dituen printzipioa da, baina informazioaren eskuragarritasunak ez du ezagutza berez bermatzen. Hori dela eta, ezinbestekoa da ikasleek informazioa ezagutza bihurtzeko abileziak eta trebetasunak eskuratzea, eta jakitea informazio hori noiz behar den, non bilatu behar den eta nola kudeatu, ebaluatu eta komunikatu behar den, ikuspuntu kritiko eta pertsonal bat hartuz eta jabetza intelektualarekin eta identitate digitalarekin jarrera etiko eta arduratsu bat agertuz. Alfabetatze Mediatiko eta Informazionalaren (AMI) aldeko apustua da. Horrek teknologien erabilera arduratsua dakar, informazio partzial edo faltsuen detekzioa, iturrien etengabeko ebaluazioa, erabilera-denborak eta autorregulazioa bereziki kontuan hartuta.

Saiatu beharra dago ikasleek, bakarka edo kooperazioan, informazio-iturri fidagarriak, seguruak eta askotarikoak testuinguru sozialetan edo akademikoetan kontsultatu ditzaten, curriculumeko edo irakurritako beste literatura-obra batzuetako gaiei buruzko ikerketa-lanak edo ikerketa-proiektuak egiteko. Ikerketa-prozesu horietan, informazioaren plangintza, kudeaketa eta biltegiatzea era autonomoan egin behar da behar bezala berreskuratzeko, eta ezarritako aurkezpen-konbentzioei jarraitu behar zaie (aurkibidea, epigrafeetan oinarritutako antolaketa, aipamenak egiteko prozedurak, oin-oharrak, bibliografia eta webgrafia). Era berean, sormena garatu behar da eta testuingurura egokitu beharra dago ikaskuntza berria zabaltzean. Eskolako liburutegia edo mediateka, sormenezko ikaskuntza-espazioa den aldetik, ingurune aproposa izango da konpetentzia hau eskuratzeko.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore operatibo hauekin lotzen da: HKK3, STEM4, KD1, KD2, KD3, KD4, KPSII4, HK2, EK3.

7. Literatura garaikideko obra garrantzitsuak plazer- eta ezagutza-iturri gisa autonomiaz hautatzea eta irakurtzea, obren aniztasunari, konplexutasunari eta kalitateari dagokienez bilakaera bat izango duen irakurketa-ibilbide bat konfiguratzeko, eta irakurketa-esperientziak partekatzea, irakurketa-identitatea bera eraikitzeke eta irakurketaren gizarte-dimentsioaz gozatzeko.

Konpetentzia hau garatzeak autonomia sendotzeko eta irakurketa-identitatea bera eraikitzeke bidean aurrera egitea dakar. Ildo horretan, aldizkako denbora jarraitu bat eskaini behar zaio bakarkako irakurketari, eta irakurritako testuen artean loturak ezartzea erraztuko duten bakarkako edo taldeko gogoeta-uneak (hala nola solasaldi dialogikoen bidez) ahalbidetu behar dira.

Horretarako, aintzat hartutako testuen aniztasuna, konplexutasuna eta gozatzeko moduak —egungo literatura mota inprimatu eta digitalekiko eta sortzen ari diren kultura-jardunekiko kontaktua barne— eta irakurketa-esperientzia adierazteko gaitasuna zabaldu behar dira. Xedea da entretenimendu soilarekin eta argudioetan oinarritutako irakurketarekin lotura txikiagoa izango duten eta literaturaren hautemate estetikora bideratuta egongo diren irakurketa autonomoen corpus baterako urrats bat egitea. Hortaz, obrei buruzko balio-iritziak askoz elementu gehiago izango ditu oinarri, testuartekotasunaren identifikazioa barne, eta irakurritako obren inguruko saiakeren ikerketa, irakurketa eta ekoizpena jasoko ditu.

Konpetentzia hau lagungarria da ikasleek honako hauek ahalbidetzen dituen literatura- eta kultura-jakintza bat eskuratzeko: irakurketa gidatuen eta autonomoen arteko erlazioak ezartzea, irakurritako obrei buruz ikertzea, testuak ulertu eta interpretatzeko norberaren irakurketa- eta kultura-esperientzia mobilizatzea, testuak beren ekoizpenaren testuinguruan eta inskribatuta dauden kultura-formetan kokatzea, eta obrak sortzeko oinarri diren konbentzioen funtzioak eta eraginak ulertzea. Helburu hori lortzeko, funtsezkoa da testuen corpus bat konfiguratzeko. Corpus horretan, euskal kultura-ondareari lotutako obrak ugari izango dira, eta emakume idazleen kopurua esanguratsua izango da.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore operatibo hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK4, KD2, KD3, KPSII1.1, HK1, KAKK1, KAKK2, KAKK3.1, KAKK3.2.

8. Euskal Herriko, Espainiako eta Hispanoamerikako literaturako obra garrantzitsuak irakurtzea, interpretatzea eta baloratzea, metahizkuntza espezifikoa bat erabiliz eta esperientzia biografikoa eta literatura- eta kultura-ezagutzak mobilizatuz, askotariko testuen eta beste adierazpen artistiko eta kultural batzuen arteko loturak ezartzeko, kultura-mapa bat osatzeko, literaturaz gozatzeko aukerak zabaltzeko eta literatura-asmoko testuak sortzeko.

Konpetentzia honek ondoko interpretazio-trebetasunak garatzeko funtzioa betetzen du: literatura-ondareko obra garrantzitsuak irakurtzea; irakurketei buruz argudiatuz balio-iritzi bat hitzez adieraztea; eta eremu nazionalak, Europakoak

eta unibertsalak uztartzeko eta literatura-obrak beste adierazpen artistiko eta kultural batzuekin lotzeko kultura-mapa bat eraikitzea. Irakurtzean gozamen kontzientea eta landua lortzeko, beharrezkoa izango da irakurketa gidatuekin aurrera egiteko prestakuntza-ibilbideak ezartzea. Ibilbide horietan oinarrituta, literatura-fenomenoaren funtzionamendua ulertu, historikotasun nozioan eta testuen arteko hierarkia nozioan sakondu eta ikaskuntza ikerketa-prozesuetan eta obren interpretazioaren eraikuntza partekatuko prozesuetan oinarritu ahal izango da.

Helburua ez da entziklopedia-asmoko literaturaren historia bati ekitea, ikasgelan modu gidatu eta partekatuan irakurriko diren obra kopuru txiki bat hautatzea baizik. Literatura-fenomenoaren bilakaerari eta obren arteko loturari buruzko ikerketa bultzatzeko, aukeratutako izenburuei hainbat testu gaineratuko zaizkie. Testu horiek obren testuinguru historikoa eta kulturala zein literatura-tradizioan duten lekua, haien interpretazioen historia eta beste forma artistiko klasiko eta egungo batzuekiko elkarrizketa ulertzen lagunduko dute. Azken batean, ikasgelan modu gidatu eta partekatuan irakurtzeko literatura-ondareko obra garrantzitsu batzuk —emakume idazleen obrak barne— hautatu behar dira, literaturaren eraikuntza eta funtzionamenduaren zein beste testu batzuekin eta ekoizpen-testuinguruko balio ideologiko eta estetikoekin ezartzen diren erlazioen eta oraina argitzeko eta azaltzeko duten ahalmenaren elementu garrantzitsuak erakusteko. Halaber, literatura-testuak estilo-kontzientziarekin sortzea bultzatu behar da, generoen konbentzio formalak errespetatuz.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore operatibo hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK4, HK1, KAKK1, KAKK2, KAKK3.1, KAKK3.2, KAKK4.2.

9. Hizkuntzaren egiturari eta erabilerei buruzko ezagutza esplizitu eta sistematikoa sendotzea eta horretan sakontzea, eta terminologia egokiarekin egin beharreko hizkuntza- eta diskurtso-aukeraketei buruz era autonomoan gogoeta egitea, hizkuntza-kontzientzia garatzeko, komunikazio-errepertorioa handitzeko eta ahozko eta idatzizko trebetasunak zein ulermen eta interpretazio kritikorako trebetasunak hobetzeko.

Hizkuntzaren azterketa sistematikoa baliagarria izan dadin, ikasleen metahizkuntzazko konpetentzia sustatu behar du, eta hiztunen berezko erabilera errealekin eta testuingurukoekin lotu behar du. Metahizkuntzazko gogoetak ikasleek hizkuntzaren erabiltzaile gisa duten ezagutza intuitiboan oinarritu behar du, eta zubiak ezarri behar ditu hizkuntzaren ezagutza sistematikoarekin. Horretarako, terminologia espezifiko erabili behar da, eta maila morfosintaktikoa, semantikoa eta pragmatikoa bateratu behar dira hizkuntza-formak aztertzean.

Beraz, gramatikaren ikaskuntza egituratuari ekin behar zaio ikerketa-prozesuen bidez, eta lotura bat ezarri behar da ezagutza gramatikal esplizituaren eta hizkuntzaren erabileraren artean, gogoetatik eta ikerketa-proiektu txikietatik abiatuta. Horretarako, esanahiaren behaketatik eta hizkuntza-formek diskurtsoan betetzen duten funtziotik abiatu beharra dago, honako hauetan oinarrituta

orokortzera eta sistematizaziora iristeko: enuntziatuen manipulazioa, perpausen arteko kontrastea, hipotesi eta arauen formulazioa, kontradibideen erabilera edo beste hizkuntza-fenomeno batzuekiko lotura. Halaber, emaitzak metahizkuntza egokiarekin komunikatu behar dira. Azken batean, metahizkuntzako eta hizkuntzen arteko gogoeta sustatu behar da, ikasleek hizkuntzaren inguruan pentsatu eta hitz egin dezaten, ezagutza horrek norberaren ekoizpenen hobekuntza eta besteen ekoizpenen ulermen eta interpretazio kritiko hobea eragin ditzan eta, aldi berean, hizkuntza-sistemaren funtzionamenduari buruzko ezagutza esplizitu bat pixkanaka eraikitzea ahalbidetu dezan.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore operatibo hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, KE2, STEM2, KPSII5.

10. Komunikazio-jardunbideak bizikidetzaren demokratikoaren, gatazkak elkarrizketa bidez kudeatu eta konpontzearen eta pertsona guztien eskubideberdintasunaren zerbitzura jartzea, hizkuntza ez-diskriminatzailea erabiliz eta hitzaren bidezko nagusikeriak baztertuz, hizkuntzaren erabilera eraginkorra ez ezik, etikoa eta demokratikoa ere bultzatzeko.

Konpetentzia hau eskuratzean, pertsonak eraginkorrak izango dira komunikatzeko garaian, eta, gainera, komunikazioaren ezinbesteko dimentsio etikoa alde batera utziko ez duten helburu batzuen zerbitzura jarriko dituzte hitzak.

Komunikazio pertsonalaren esparruan, hizkuntza-hezkuntzak enpatian eta errespetuan oinarritutako pertsonen arteko harremanak lantzen lagundu behar du, eta entzute aktiborako, komunikazio asertiborako, argudioetan oinarritutako deliberaziorako eta gatazken elkarrizketa bidezko kudeaketa eta konponketarako tresnak eskaini behar ditu. Hizkuntzaren erabilera sexistak, diskriminatzaileak eta manipulatzailerak eta hitzaren bidezko nagusikeriak desagerraraztea agindu etikoa da. Hezkuntza-, gizarte- eta lanbide-esparruetan, hizkuntza-hezkuntzak herritartasun aktiboa gauzatzeko hitza hartzeko trebatu behar du. Herritartasun hori konprometituta egongo da gizarte bidezkoagoak, demokratikoagoak eta, gizateriak aurrean dituen erronka handiei dagokienez (planetaren jasagarritasuna, indarkeriak desagerraraztea —genero-indarkeria barne—, gora doazen desberdintasunak desagerraraztea eta abar) arduratsuagoak eraikitzearekin.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore operatibo hauekin lotzen da: HKK1, HKK5, KE3, KD3, KPSII3.1, HK1, HK2, HK3.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

1. konpetentzia espezifikoa

1.1. EAEko eta Espainiako hizkuntza koofizialak eta haien aldaerak (eta, bereziki, norberaren lurraldekoa) hizkuntza-aberastasunerako baliabide gisa ezagutzea eta baloratzea, haien garapen historiko eta soziolinguistikoaren azalpenetik eta egungo egoeratik abiatuz, eta ahozko adierazpenetan, idatzizkoetan eta multimodaletan dialektoen ezaugarriak (dialekto-aniztasunari lotuta dauden hizkuntza-ezaugarriak eta

soziolektoei edo erregistroei dagozkienak bereiziz) eta hizkuntzen hizkuntza- eta diskurso-alderdiak esplizituki eta metahizkuntza egokiarekin egiaztatuz.

1.2. Hizkuntza-aurreiritziak eta hizkuntza-estereotipoak zalantzan jartzea eta gezurtatzea, kultura-, hizkuntza- eta dialekto-aberastasuna errespetatu eta baloratzeko jarrera agertuz, hizkuntzen arteko kontaktuaren fenomenoengatik inguruko ikerketatik eta gogoetatik abiatuz, hizkuntza berean dauden arau kultuen eta estandarren aniztasuna kontuan hartuz, eta sare sozialek eta komunikabideek eta hizkuntza-eskubideei eta hizkuntzen arteko bizikidetzaren ereduak buruzko ikerketak betetzen duten zereginari arreta berezia jarri.

1.3. EAEko hizkuntza-errealitatearen ezaugarriak aztertzea oinarritzko ezagutza soziolinguistikoen bidez, eta euskarekin hizkuntza-ohitura eta hizkuntza-portaera asertiboak eta enpatikoak hartzea, euskararen erabilera lehenetsiz eta eskola- eta gizarte-bizitzaren hainbat esparrutan eta euskararen normalizazioari eta euskal kulturaren transmisio eta sorkuntzari lotuta ikastetxean eta ingurunean garatzen diren ekimenetan jarrera proaktiboa eta afektiboa agertuz.

1.4. Hizkuntzen funtzionamenduz jabetzea eta hizkuntzen arteko gogoetak hizkuntzak ikasteko eta ezaugarriak konparatzearen bidez komunikaziorako kompetentzia garatzeko egiten duen ekarpena baloratzea.

2. konpetentzia espezifikoa

2.1. Hainbat esparrutako berezko ahozko testu eta testu multimodal konplexuen eta/edo espezializatuen zentzu orokorra, egitura, informazio garrantzitsua (komunikazio-beharren arabera) eta igorlearen asmoa identifikatzea, kodeen arteko interakzioa aztertuz.

2.2. Ahozko testu eta testu multimodal konplexuen eta/edo espezializatuen forma eta edukia kritikoki baloratzea, erabilitako kanalaren kalitatea, fidagarritasuna eta egokitasuna eta erabilitako komunikazio-prozeduren eraginkortasuna ebaluatuz.

3. konpetentzia espezifikoa

3.1. Hainbat ikuspuntu jasoko dituzten interes zientifiko eta kultureko eta garrantzi akademiko eta sozialeko gaiak buruzko ahozko azalpen eta argudiatze formalak egitea plangintza-maila desberdinekin, diskurso-genero bakoitzaren berezko konbentzioetara egokituz eta jarria, zehaztasuna, koherentzia, kohesioa eta erregistro egokia agertuz, hainbat euskarritan eta hitzezko eta hitzik gabeko baliabideak eraginkortasunez erabiliz.

3.2. Ahozko interakzioetan (formaletan eta informaletan) eta talde-lanean era aktiboan eta egokian parte hartzea, entzute aktiboko jarrerekin eta elkarriketa-kooperazioko eta hizkuntza-adeitasunerako estrategiekin, erabilera diskriminatzaileak (sexistak barne) saihestuz eta baztertuz.

4. konpetentzia espezifikoa

4.1. Idatzizko testu eta testu multimodal konplexuen eta/edo espezializatuen zentzu orokorra, egitura, informazio garrantzitsua eta igorlearen asmoa identifikatzea, testu akademikoak eta komunikabideetakoak bereziki kontuan hartuz, beharrezkoak diren inferentziak eginez eta irakurketa-xede desberdinak agertuz.

4.2. Idatzizko testu eta testu multimodal konplexuen eta/edo espezializatuen forma eta edukia kritikoki baloratzea, erabilitako kanalaren kalitatea, fidagarritasuna eta egokitasuna eta erabilitako komunikazio-prozeduren eraginkortasuna ebaluatuz.

5. konpetentzia espezifikoa

5.1. Curriculumeko gaiei edo gizarte- eta kultura-interesekoei buruzko idatzizko testu eta testu multimodal akademiko koherenteak, kohesionatuak eta erregistro egokikoak lantzea eta, aldezturik, komunikazio-egoera, hartzailea, xedea eta kanala kontuan hartuko dituen plangintza-prozesu bat eta zirriborroak bakarka, berdinaren artean edota beste kontsulta-tresna batzuen bidez idazteko eta berrikusteko prozesu bat egitea.
5.2. Idatzizko testuak eta testu multimodalak aberasteko prozedurak txertatzea, diskurtso-, hizkuntza- eta estilo-alderdiak kontuan hartuz, zehaztasun lexikoarekin eta zuzentasun ortografiko eta gramatikalarekin.
6. konpetentzia espezifikoa
6.1. Hainbat iturritako informazioa aurkitzea, hautatzea eta egiaztatzea, informazio horren biltegitate eta berreskuratzearen kudeaketa eta irakurketa-helburuen arabera egokitasunaren ebaluazioa kontuan hartuz; eskema propioetan antolatzea eta integratzea; eta berregituratzea eta era sortzailean komunikatzea, eta jabetza intelektualekiko ikuspuntu kritiko eta errespetuzkoa hartuz.
6.2. Albisteen eta informazioen egiazkotasuna ebaluatzea, sare sozialak eta beste ingurune digital batzuk bereziki kontuan hartuz, analisia, kontrastea eta egiaztapena egiteko jarraibideei jarraituz, tresna egokiak erabiliz, informazioaren alborapenen aurrean jarrera kritikoa agertuz eta faltsukerien hedapena saihestuz.
6.3. Curriculumeko gaiei eta interes kultural, pertsonal eta sozialeko gaiei buruzko ikerketa-lanak egitea era autonomoan eta hainbat euskarritan, bakarka edo modu kooperatiboan, hautatutako informazioetik abiatuz, jabetza intelektuala errespetatuz eta informazioa behar bezala erreferentziatuz.
6.4. Teknologia digitalen erabilera kritiko, seguru, osasungarri eta jasangarriko ohiturak hartzea, arriskuak ebaluatuz eta erabiltzean gailuak, datu pertsonalak, osasuna eta ingurumena babesteko neurriak aplikatuz.
7. konpetentzia espezifikoa
7.1. Irakurketa gidaturako proposamenei lotutako literatura garaikideko obra garrantzitsuak era autonomoan aukeratzea eta irakurtzea, literatura-saiakera eta tradizioarekin loturak ezartzen dituzten egungo obrak barne, eta irakurketa- eta kultura-ibilbide pertsonalaren aurrerapena jasota uztea, irakurgaiak hautatzeko irizpideak, literatura-kulturan sartzeko moduak eta irakurketa-esperientzia argudioekin azalduz.
7.2. Irakurketa-esperientzia partekatzea, esperientzia hori gozamen- eta ezagutza-iturri gisa baloratuz eta metahizkuntza espezifikoa erabiliz; eta interpretazio pertsonal bat lantzea, beste obra batzuekin eta beste esperientzia artistiko eta kultural batzuekin lotura argudiatuak ezarriz.
8. konpetentzia espezifikoa
8.1. Irakurritako obraren interpretazioa azaltzea eta argudiatzea, osatzen dituzten elementuen eta obraren zentzuaren arteko barne-erlazioak eta testuaren eta haren testuinguru soziohistorikoaren eta literatura-tradizioaren arteko kanpo-erlazioak aztertzearen bidez, metahizkuntza espezifikoa erabiliz eta obraren hautemate estetikoari lotutako balio-iritziak gaineratuz.
8.2. Testu pertsonal edo kolektiboak sortzea literatura-asmoarekin eta estilo-kontzientziarekin, hainbat euskarritan eta beste hizkuntza artistiko edo ikus-entzunezko batzuen bidez, literatura-generoen eta literatura-estiloen konbentzio formalak erabiltzen dituzten obraren edo pasarte esanguratsuen irakurketatik abiatuz.

Ondorengo ebaluazio-irizpidea espezifikoa da Euskara eta Literatura I eta Gaztelania eta Literatura I irakasgaietarako:

8.3. Ahozko aurkezpen batean, saiakera batean edo aurkezpen multimodal batean gauzatu beharreko ikerketa-proiektuak garatzea, irakurketa gidatuko euskal literaturako eta Espainiako literaturako klasikoek eta beste testu eta adierazpen artistiko eta kultural klasiko eta garaikide batzuen arteko lotura argudiatuak ezarriz (gai, topiko, egitura, hizkuntza, adierazpen-baliabide eta balio etiko eta estetikoek arabera) eta irakurleak irakurketan duen inplikazioa eta erantzun pertsonala azalduz.

Ondorengo ebaluazio-irizpidea espezifikoa da Euskara eta Literatura II eta Gaztelania eta Literatura II irakasgaietarako:

8.3. Ahozko aurkezpen batean, saiakera batean edo aurkezpen multimodal batean gauzatu beharreko ikerketa-proiektuak garatzea, irakurketa gidatuko XIX. mendearen azken laurdeneko eta XX. eta XXI. mendeetako Euskal Herriko, Espainiako edo Hispanoamerikako literaturako obren eta beste testu eta adierazpen artistiko eta kultural klasiko eta garaikide batzuen arteko lotura argudiatuak ezarriz (gai, topiko, egitura, hizkuntza, adierazpen-baliabide eta balio etiko eta estetikoek arabera) eta irakurleak irakurketan duen inplikazioa eta erantzun pertsonala azalduz.

9. konpetentzia espezifikoa

9.1. Testu propioak berrikustea eta hobetzeko proposamenak egitea, metahizkuntzazko eta hizkuntza arteko gogoetan oinarrituta aldaketak argudiatuz eta metahizkuntza espezifikoa erabiliz, eta ulertzeko arazoak identifikatzea eta konpontzea, hizkuntzari eta haren erabilerari buruzko ezagutza esplizituak erabiliz.

9.2. Igorlearen komunikazio-xedearen eta hizkuntza-aukeraketen arteko erlazioa eta hartzailearengan dituen ondorioak azaltzea eta argudiatzea, hizkuntzaren ezagutza esplizitua eta metahizkuntza espezifikoa erabiliz.

9.3. Hizkuntzaren funtzionamenduaren alderdi garrantzitsuei buruzko ikerketa-proiektu txikiak emaitzak lantzea eta aurkeztea, hipotesiak formulatuz eta alderdi orokorrak ezarriz, kontzeptu eta hizkuntza-terminologia egokiak erabiliz eta hiztegiak, eskuliburuak eta gramatikak autonomiaz kontsultatuz.

10. konpetentzia espezifikoa

10.1. Hizkuntzaren erabilera sexistak eta diskriminatzaileak eta hitzaren bidezko nagusikeriak eta hizkuntzaren erabilera manipulatzaileak identifikatzea eta desagerraraztea, erabilitako hizkuntza-, testu- eta diskurto-elementuen inguruko gogoetatik eta azterketatik eta pertsonen arteko komunikazioa zuzentzen duten ez-hitzezko elementuetatik abiatuz.

10.2. Gatazkak elkarrizketa bidez kudeatu eta konpontzeko eta adostasunak bilatzeko estrategiak erabiltzea, solaskideen iritzi eta sentimenduekin jarrera enpatikoa eta errespetuzkoa agertuz, esparru pertsonalean zein hezkuntza- eta gizarte-esparruan.

Oinarrizko jakintzak.

A. Hizkuntzak eta hiztunak

*Kontzeptu soziolinguistikoak eta diziplina honen berezko metahizkuntza.

*Ahozko eta idatzizko testuen bidez euskararen euskalki nagusiak identifikatu eta aztertzeo estrategiak.

*Euskararen dialekto-aldaera nagusien konparazio-azterketa.

*Euskararen historia: jatorria, teoria nagusiak, lehen testigantzak eta lehen egileak.
*Euskal Herriko egungo errealitate soziolinguistikoa eta haren bilakaera denboran.
*Espainiako hizkuntzen eta gaztelaniaren dialektoen garapen soziohistorikoa eta egungo egoera.
Gaztelaniaren Espainiako eta Amerikako dialekto-aldaera nagusien konparazio-azterketa.
*Dialekto-aldaeren berezko ezaugarrien (fonikoen, gramatikalen eta lexiko-semantikoen) eta soziolektoen eta erregistroen ezaugarrien arteko desberdintasunak, euskaraz eta gaztelaniaz.
* Arau kultu eta arau estandar kontzeptuen ikerketa eta azalpena, euskararen eta gaztelanian duten baliagarritasuna eta aniztasuna kontuan hartuta.
*Hizkuntzen arteko gogoetarako estrategiak
*Hizkuntza-aurreiritziak eta hizkuntza-estereotipoak detektatzeko eta haiei aurre egiteko estrategiak, hizkuntzaren erabilera sexista barne.
*Hizkuntzen arteko kontaktuaren fenomenoak: elebitasuna, maileguak, interferentziak. Hizkuntza-diglosia eta dialekto-diglosia.
*Hizkuntza-eskubideak, legeetan duten adierazpena eta erakunde-adierazpenak. Hizkuntzen arteko bizikidetzaren ereduak, haien arrazoiak eta ondorioak. Gutxiengoaren hizkuntzak, hizkuntza gutxituak eta galzorian dauden hizkuntzak. Hizkuntza-iraunkortasuna.
*Euskararen erabilerarekiko interesa, ekimena eta jarrera proaktiboa, ikastetxean eta hainbat gizarte-esparrutan.
*Hizkuntzak eta kultura defendatu eta garatzeko erakundeak.
*Hizkuntza eta euskal kultura garatu, sustatu eta normalizatzeko prozesuen aldeko organismoak, erakundeak, herri-mugimenduak, komunikabideak eta gizarte-sareak.
*Gizartearen hizkuntza- eta kultura-aniztasunaren ezagutza, Euskal Herriko egoera bereziki kontuan hartuta.

B. Komunikazioa

Hainbat esparrutako ahozko testuak, idatzizkoak eta multimodalak ekoizteko, ulertzeko eta kritikoki aztertzekeo estrategiak, honako alderdi hauek kontuan hartuta:

Testua testuingurua eta	*Komunikazio-ekintzaren osagaiak: egoeraren formalitate-maila eta izaera publikoa edo pribatua; solaskideen arteko gizarte-distantzia; komunikazio-xedeak eta asmoen interpretazioa; komunikazio-kanala eta komunikazioaren hitzik gabeko elementuak.
	* Testua. Haren definizioa eta sailkapen desberdinak.
	*Testu-propietateak: koherentzia, kohesioa eta egokitasuna. Erreferentziakidetasuna.
	*Testu-tipologia, testu-generoak eta erabilera-esparruak.
	*Azalpen-testua. Sailkapena. Egitura. Testu-tipologiaren berezko ezaugarriak eta hari lotutako hizkuntza-ezaugarriak.
	*Argudio-testua. Egitura. Testu-tipologiaren berezko ezaugarriak eta hari lotutako hizkuntza-ezaugarriak. Argudio motak.
	*Hezkuntza-esparruaren berezko diskurtso-generoak. Testu akademikoak.
	*Gizarte-esparruaren berezko diskurtso-generoak. Sare sozialak eta komunikabideak.
	*Testu baten gaia eta tesia formulatzeko jarraibideak. Laburpenaren teknika.

	Ahozkotasanari lotutako euskal kultura-tradizioak.
	Euskal zinema eta antzerkia.
	Euskal musika-ondare tradizional eta garaikideko erreferentziatzko abestiak.
Ulermena	*Ahozko eta idatzizko ulermenerako estrategiak: testuaren zentzu orokorra, zatien arteko erlazioa, informazio garrantzitsua hautatzeko eta gogoan gordetzeko jarraibideak. Igorlearen asmoa. Hitzeko, hitzik gabeko eta hizkuntza ikonikoaren erabilera sexisten eta diskriminatzaileen detekzioa. Testuaren formaren balorazioa eta edukiaren interpretazio kritikoa.
	Euskal tradizioko atsotitzak eta esaerak.
	*Testuartekotasuna.
Ekoizpena	*Ahozko ekoizpen formalerako estrategiak: informazioaren plangintza eta bilaketa, testualizazioa eta berrikuspena. Entzuleenganako eta azalpen-denborarako egokitzapena. Hitzik gabeko elementuak. Ahozkotasan formalaren diskurtso- eta hizkuntza-ezaugarriak. Argudiatutako ahozko deliberazioa.
	*Ahozko ekoizpenerako estrategiak. Lantzeko prozesua: informazioaren bilaketa, plangintza, idazketa, berrikuspena eta edizioa hainbat euskarritan.
	*Aipamenak eta erreferentzia bibliografikoak egiteko prozedurak. Orri-oinak eta haien erabilerak. Bibliografia eta <i>webgrafia</i> .
	Idaztearen bidez pentsamendua antolatzeke eta emozioak kudeatzeko jarraibideak: idazketa automatikoa, eskemak, kontzeptuzko mapak, laburpenak eta abar.
	*Hitzeko hizkuntzaren, hitzik gabekoaren eta ikonikoaren erabilera ez-sexistarako jarraibideak.
Interakzioa	*Ahozko eta idatzizko interakzio formalerako jarraibideak. Hitza hartzeko eta emateko jarraibideak. Elkarrizketa-kooperazioa eta hizkuntza-adeitasuna.
	*Entzute aktiboa, asertibitatea eta gatazkak elkarrizketa bidez kudeatu eta ebazteko baliabideak: esanahia argitzeko, emozioak islatzeko, parafraseatzeko eta enuntziatuak berriz formulatzeko jarraibideak.
Informazio-alfabetatzea	*Informazioa fidagarritasun-, kalitate- eta egokitasun-irizpideekin bilatu eta hautatzeko estrategiak; informazioaren azterketa, balorazioa, berrantolaketa eta sintesia eskema propioetan, eta informazioa ezagutza bihurtzeko estrategiak; berregituratutako informazioaren komunikazioa eta hedapena, sormenez eta jabetza intelektualarekiko errespetuz. Informazio garrantzitsuaren edukiak kudeatzeko, informazio hori biltegitratzeko eta berreskuratzeko jarraibideak. Albiste faltsuak eta gertakarien egiaztapena. Ziberamua.
	*Etiketa eta aztarna digitala.
	*Eskola-proiektuak egiteko plataforma birtualak.
Hizkuntza-elementuen ezagutza eta diskurtso-erabilera	*Testuetan subjektibotasuna eta objektibotasuna adierazteko hizkuntza-formak.
	*Erregistroa komunikazio-egoerara egokitzeko hizkuntza-baliabideak.
	*Konektoreak, diskurtso-markatzaileak eta testuari kohesioa ematen laguntzen duten beste prozedura lexiko-semanticoko batzuk.
	*Adizkien arteko erlazioak (testuaren kohesiorako prozedura gisa), aditz-denboren balorazioa eta erabilera bereziki kontuan hartuta.

	<p>*Testuen hizkuntza-zuzentasuna eta berrikuspen ortografikoa, gramatikala eta tipografikoa. Euskarri analogiko edo digitaleko hiztegien, kontsulta-eskuliburuen eta zuzentzaile ortografikoen erabilera eraginkorra.</p> <p>*Puntuazio-zeinuak idatzizko testua antolatzeko mekanismo gisa, eta esanahiarekin duten lotura.</p> <p>*Euskararen berezko hizkuntza-elementuak perpausaren osagaiak lotzeko (aditz-komuntadura eta deklinabidea).</p>
Lanaren antolaketa eta ikaskuntzari buruzko gogoeta	<p>*Bakarkako eta taldeko lana antolatzeko estrategiak. Erantzukizunak bere gain hartzeko jarraibideak.</p> <p>*Norbere buruarenganako konfiantza eta ikaskuntzari buruzko gogoeta. Errorea prozesuaren parte gisa.</p> <p>*Autoebaluaziorako, koebaluaziorako eta autozuzenketarako erabilera komunekeko estrategia eta tresna analogikoak eta digitalak, indibidualak eta kooperatiboak.</p>
C. Literatura-hezkuntza	
Irakurketa autonomoa	<p>Espezifikoa Euskara eta Literatura I eta Gaztelania eta Literatura I irakasgaietarako:</p> <p>Irakurketa-ibilbideari berari buruzko gogoeta eragiten duten literatura unibertsal garaikideko obren irakurketa, eta kulturaren interpretazio-eztabaidan txertatzeko jarraibideak, behean adierazten diren jakintzak kontuan hartuta.</p> <p>Espezifikoa Euskara eta Literatura II eta Gaztelania eta Literatura II irakasgaietarako:</p> <p>Gidatutako irakurketarako proposamenei lotuta dauden eta irakurketa-ibilbideari berari buruzko gogoeta eragiten duten obra garrantzitsuen irakurketa, eta kulturaren interpretazio-eztabaidan txertatzeko jarraibideak, ondorengo jakintzak kontuan hartuta.</p> <p>* Gomendio espezializatuen laguntzarekin obrak hautatzeko jarraibideak (literatura-saiakera eta kultura-ekoizpeneko eta kultura-konsumoko egungo formak barne hartuta, Euskara eta Literatura II eta Gaztelania eta Literatura II irakasgaien kasuan).</p> <p>* Literatura- eta irakurketa-ibilbidean aktiboki parte hartzeko estrategiak, testuinguru presentzian eta digitalean. Liburutegi mota ororen erabilera autonomoa. Beste kultura-esperientzia batzuk izateko aukera.</p> <p>Irakurketa-gustu pertsonalak argudioekin adierazteko jarraibideak. Irakurritako corpusaren dibertsifikazioa, liburuaren merkataritza-zirkuituak kontuan hartuz eta literatura kanonikoa eta kontsumokoa, klasikoak eta bestsellerrak bereiziz.</p> <p>*Irakurketa-esperientzia komunikatzeko jarraibideak, metahizkuntza espezifiko erabiliz eta alderdi tematikoak, generoa eta azpigeneroa, egituraren eta estiloaren elementuak eta obren balio etikoak eta estetikoak kontuan hartuz.</p> <p>*Esperientzia pertsonala, irakurketa-esperientzia eta kultura-esperientzia mobilizatzeko eta, era horretan, irakurritako obraren eta egungo alderdien eta beste literatura- edo arte-adierazpen batzuen artean loturak ezartzeko estrategiak.</p> <p>*Literatura ezagutza berriak eskuratzeko iturri gisa eta sentsibilitate estetikoak garatzeko laguntza gisa.</p>

	<p>Hainbat euskarrirako irakurgaiak gomendatzeko jarraibideak, alderdi tematikoak, formalak eta testuarterkoak kontuan hartuz.</p> <p>*Literatura-, musika- eta eszena-ondarearekin motibazio-lotura emozionalak (sentsazio berrien esperimentazioa), sinbolikoak (pertsona gisa aberasteko beharra) eta kulturalak ezartzeko estrategiak.</p>
Gidatutako irakurketa	<p>Espezifikoa Euskara eta Literatura I eta Gaztelania eta Literatura I irakasgaietarako:</p> <p>Ibilbide tematikoetan edo genero-ibilbideetan inskribatutako Espainiako Erdi Arotik Erromantizismora bitarteko literaturako klasikoen eta euskal literaturaren hasieratik XX. mendera bitarteko klasikoen irakurketa, behean adierazitako jakintzak kontuan hartuz.</p>
	<p>Espezifikoa Euskara eta Literatura II eta Gaztelania eta Literatura II irakasgaietarako:</p> <p>Ibilbide tematikoetan edo genero-ibilbideetan inskribatutako euskal literaturako XX. mendetik egunera arteko obra garrantzitsuen irakurketa.</p> <p>Ibilbide tematikoetan edo genero-ibilbideetan inskribatutako Espainiako literaturako XIX. mendearen azken laurdeneko eta XX. eta XXI. mendeetako obra garrantzitsuen irakurketa, honako hiru ardatz hauen inguruan: (1) Espainiako kulturaren Zilarrezko Aroa (1875-1936); (2) gerra zibila, erbestealdia eta diktadura; (3) Espainiako eta Hispanoamerikako literatura garaikidea, honako jakintza hauek kontuan hartuz:</p>
	<p>* Literatura-eztabaiden edo literatura-elkarrizketen bidez obren interpretazioa era partekatuan egiteko estrategiak.</p>
	<p>* Literatura-generoa eratzen duten elementuak eta obraren zentzuarekin duten lotura. Adierazpen-baliabideen harreran dituzten ondorioak.</p>
	<p>* Informazio soziohistorikoa, kulturala eta artistikoa erabiltzeko eta, era horretan, obrak interpretatzeko eta literatura-tradizioan duten lekua ulertzeko estrategiak.</p>
	<p>* Euskal literaturako, Espainiako literaturako eta literatura unibertsaleko testuen arteko erlazio esanguratsuak eta obren eta beste adierazpen artistiko eta kultural batzuen testuarterko loturak, gaien, topikoen, egituren eta hizkuntzen arabera. Jarraitutasun- eta haustura-elementuak.</p>
	<p>* Testuen interpretazioa argudioekin adierazteko estrategiak, aztertutako alderdiak integratuz eta balio kulturalak, etikoak eta estetikoak kontuan hartuz.</p>
	<p>* Adierazpen-irakurketa, dramatizazioa eta errezitatzea, inplikaturako ulermen-, bereganatze- eta oralizazio-prozesuak kontuan hartuz.</p>
	<p>* Literatura-asmoko testuak sortzeko jarraibideak, irakurritako obretatik abiatuz.</p>
	<p>* Genero-ikuspegian oinarritutako irakurketa.</p>
<p>* Euskal kultura-ondareko obrak eta pasarteak.</p>	
D. Hizkuntzari buruzko gogoeta	
<p>Hizkuntza-sistemaren funtzionamenduari buruzko ondorio propioak metahizkuntza espezifiko batekin lantzeko estrategiak, komunikazio-unitateen behaketa, konparazio eta sailkapenetik eta hizkuntzen arteko kontrastetik abiatuz eta honako jakintza hauek kontuan hartuz:</p>	
<p>* Ahozko hizkuntzaren eta idatzizko hizkuntzaren arteko desberdintasun garrantzitsuak eta gurutzaketak, alderdi sintaktikoak, lexikoak eta pragmatikoak kontuan hartuz.</p>	

* Hizkuntza hainbat mailarekin konektatutako sistema gisa: fonologikoa, morfologikoa, sintaktikoa eta lexiko-semantikoa.

* Hitzen formaren (kategoria gramatikalak) eta funtzioaren (perpaus bakunaren eta perpaus elkartuaren funtzio sintaktikoak) arteko bereizketarako estrategiak.

* Perpaus bakunaren eta perpaus elkartuaren egitura semantikoaren (hitzezko esanahiak eta argudioak) eta sintaktikoaren (subjektua, predikatua eta osagarriak) arteko erlazioak, komunikazio-xedearen arabera.

* Hitzak eskuratu eta osatzeko prozedurak eta esanahian gertatzen diren aldaketei buruzko gogoeta. Hitzen arteko erlazio semantikoak. Balio denotatiboak eta konnotatiboak, testuinguruarekiko egokitasunaren eta komunikazio-xedearen arabera.

* Informazio gramatikal orokorra lortzeko hiztegien, gramatika-eskuliburuen eta beste kontsulta-iturri batzuen erabilera autonomoa.

* Edozein hizkuntzatan eskuratutako ezagutzak aktibatzen eta, era horretan, gainerako hizkuntzetan hizkuntza-gogoeta bultzatzeko eta transferentzia negatiboak saihesteko estrategiak.